

p. 4

Zonde en schuld

Gods bedoeling en de menselijke realiteit

'Eén van beide partners gaat voortdurend vreemd.'

p.8

Wie zonder zonde is...

...en andere doodoeners

'Het bagatelliseren van misbruik leidt niet tot een veilig klimaat.'

p.12

Misbruik en melding

Wat is het SMPR?

En Anne-Marie had een klacht.

*'Jouw klacht lag inmiddels al ruim een half jaar op mijn bureau.'***En verder:****Column**

De zon..... 3

In de steigers

Onderzoek..... 6

Mea Culpa

Tv-serie over het kwaad 16

Oud-katholiek schuldbesef

Trouw blijkt sterk..... 18

Meer dan groen doen

Het kan wel, zegt Pauline Versteegh 20

En dan nog dit

Verzamelen, kerkproeven en groen 22

Service

Berichten, agenda en colofon 23

De Achterkant

Uw bijdrage 24

Hoe Verder?**Redactioneel**

We hadden toch al niet zo'n gezellig, niemen-dallerig zomernummer voor ogen toen we als redactie vergaderden over deze uitgave van 'De Oud-Katholiek'. Aansluiting zoekend bij 'Mea Culpa', een nieuwe tv-serie over het kwaad en het menselijk tekort, die uitgezonden wordt door EO-tv in de julimaand, zochten we naar invalshoeken die een oud-katholiek licht zouden kunnen laten schijnen op thema's als zonde, schuld, vergeving en genade. Thema's die het ook bij een glas wijn onder een warme sterrenhemel best goed kunnen doen.

Maar opeens waren daar de berichten over het kwaad in eigen huis: misbruikschandalen in de Oud-Katholieke Kerk... Ook als redactie moesten we die schrik verwerken. Resultierend in een vertraagde uitgave van dit nummer en het (doen) schrijven van artikelen die meer bij de nieuw ontstane situatie aansloten. Zo komt het artikel van Mattijs Ploeger over de schuldbelijdenis en dat van Marieke Ridder over wat er nog over is van jansenistische invloeden op biecht en communiegang in een ander licht

te staan. We vroegen Louis Runhaar om een beeld te geven van de stand van zaken rondom de verhalen van misbruik in onze kerk en dr. Alexander Veerman, vanuit zijn ervaring op dit gebied om de reacties en emoties vanuit te kerk te analyseren en van commentaar te voorzien. Age Kramer, naast pastoor in Den Helder ook voorzitter van het meldpunt 'Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties' vroegen we om een heldere uitleg over de gang van zaken rond meldingen van misbruik in de kerk en (deels) in briefvorm kregen we het verhaal van 'Anne-Marie', over hoe een kerk kan reageren naar een slachtoffer van seksueel misbruik. Maar met deze artikelen is het verhaal niet klaar: de kerk zal de vraag moeten beantwoorden: 'En hoe nu verder?' En daar zal 'De Oud-Katholiek' ook een vinger op de pols houden. Geen gezellig zomernummer dus. Maar naar we hopen wel een dat uw betrokkenheid bij kerk, God en medemens aanwakkert en versterkt. En vergeet vooral de achterkant niet!

*De redactie***De zon****Column Frans Bossink**

'De zon... laat Hij opgaan over goeden en kwaden' (Matteüs 5:45). Kan me nu even niet schelen of ik goed of kwaad ben, ik ben blij dat die zon eindelijk schijnt! En trouwens: wat is goed en wat is kwaad? Pilatus wist de waarheid daaromtrent al niet. En ook Adam en Eva schoven elkaar de schuld toe, toen ze van die boom van kennis van goed en kwaad hadden gegeten. De kennis van het zwartepieten hadden ze daarmee in elk geval ook meteen opgedaan. 't Is zonde.

Maar dan word je wakker en je hoort over een aanslag in Manchester. En je denkt: dát is kwaad. En je wordt kwaad en verdrietig en machteloos... Ik weet nog, ik was een kind en hoorde op tv dat ergens in een land mensen gemarteld werden. Ik voel nog de schok, omdat ik uit de droom ontwaakte dat martelen alleen bestond in enge sprookjes. Nee dus. De tv liet mij eten van de boom van kennis van goed en kwaad.

Dat kwaad ís er dus. En als het in een ander zit, waarom zou het dan niet in mij zitten? Zou dat dan ons mens-zijn uitmaken? Als de kat van de burens een vogeltje doodmept, is dat 'de natuur', zeggen we. Misschien zielig, maar geen kwaad. Als ik dat doe, is het dat wel.

En zo somberde ik nog even voort. Totdat ik me een college over de erfzonde herinnerde. En die docent die ons voorhield dat daar een heel bevrijdende gedachte achter zit. Als wij door het eten van die boom ons bewust zijn geworden dat wij een mengsel zijn van goed en kwaad, dan is dat zelfinzicht. Zo zijn wij dus! Nou, lééf dan maar je onvolmaakte leven onder die zon die voor ons allemaal schijnt.

Tob er niet teveel over, want dat is zonde. Maar vergeet ook niet wat je aan licht in je hebt, en laat dat stralen. De voltooiing ligt in een andere hand.

Emily Dickinson (1830-1886) zegt het zo:

*'Wij weten nooit hoe groot wij zijn
Tot men ons vraagt te staan
En als de wens er waarlijk is
Raakt ons formaat de hemel aan'*

‘Vergeef ons onze zonden en vernieuw daartoe ons leven’

Zonde en schuld in een christelijke levensbeschouwing

Mattijs Ploeger | rector OK Seminarie (Universiteit Utrecht) en assistierend pastoor te Egmond

In de afgelopen periode zijn wij als oud-katholiek opgeschrikt door berichten over seksueel misbruik door een aantal priesters. Daardoor lijkt het thema ‘zonde en schuld’, dat de redactie van De Oud-Katholiek al vóór die tijd had gepland, opeens heel actueel. Dat klopt, maar volg me mij is het thema ‘zonde en schuld’ altijd heel actueel. Zodra mensen gaan nadenken over God en zichzelf, over hun naaste en de samenleving, is er behalve veel moois ook altijd sprake van zonde en schuld. Zelfs als we die woorden liever niet (meer) gebruiken, kunnen we niet om de werkelijkheid heen, die door deze woorden wordt uitgedrukt.

Zonde en schuld zijn ingewikkelde begrippen, beladen met eeuwenoude betekenissen, bijvoorbeeld van Bijbelse, theologische en psychologische aard. (Overigens laat ik in dit artikel het juridische perspectief – in wettelijke zin schuldig bevonden worden – geheel buiten beschouwing.) Bovendien zijn zonde en schuld woorden die door velen worden gehoord en ingevuld op een manier die samenhangt met hun eigen biografie. Voor sommigen staan deze woorden voor een werkelijkheid die ze als vanzelfsprekend in hun leven en in de wereld herkennen. Voor anderen roepen ze een (kerkelijke of huiselijke) cultuur op van onderdrukking en dwang, een sfeer die ze achter zich hebben gelaten, maar waardoor ze soms nog steeds worden achtervolgd.

In de Bijbel en in de theologie wordt verschillend gedacht over zonde en schuld. Toch is de christelijke traditie het over het algemeen eens over de

volgende gedachte: er is een verschil tussen Gods bedoeling met de mens en datgene wat de mens ervan terechtbrengt. Dat verschil heet zonde of schuld.

Gods bedoeling en de menselijke realiteit

De eerste paar hoofdstukken van de Bijbel – die niet het ‘hoe’ maar wel het ‘waarom’ van wereld en mensheid proberen te verwoorden – schetsen de bedoeling van God: ‘En God zag dat het zeer goed was’. Ze schetsen echter evenzeer de mislukking van dit project. In hoofdstuk drie grijpt de mens te hoog; man en vrouw stellen zich met het paradijselijke menszijn niet tevreden, maar willen als God zijn. In hoofdstuk vier slaat de mens zijn broeder (zijn naaste) dood in plaats van diens hoeder te zijn. In hoofdstuk zes heeft God er al genoeg van! De zondvloed is het gevolg. De Bijbel had een heel dun boekje kunnen zijn.

God had zich na het mislukte experiment met schepping en mensheid kunnen terugtrekken in Gods eigen liefdevolle gemeenschap van Vader, Zoon en Geest. Met de woorden van de geloofsbelijdenis: ‘vóór alle eeuwen’ had het moeten blijven (dus vóór de schepping). Toen waren Vader, Zoon en Geest nog gelukkig in hun eeuwige dans van liefde en gemeenschap. Maar deze God is onstuitbaar in zijn wens om die liefde en gemeenschap te laten ‘overvloeien’. De schepping van wereld en mensheid is de uiting van Gods liefde die niet aan zichzelf genoeg heeft, maar wil delen. In de woorden van ons eucharistisch gebed twaalf: ‘Uw liefde houdt de mens in leven, al werd hij

U ongehoorzaam en volgde hij zijn eigen wegen. Toch hebt Gij hem aan de dood niet prijsgegeven’.

De Bijbel laat zich lezen als een roman over een liefdesrelatie. In theologische taal: een verbondsboek. Maar het is wel een soort Bouquetreeks, want één van beide partners gaat voortdurend vreemd. Wikipedia noemt dit soort lectuur: ‘romantische fictie voor vrouwen’. In de meeste Bijbelboeken wordt God mannelijk voorgesteld en zijn volk (en zijn kerk) vrouwelijk. Wij allen zijn dus in symbolische zin de vrouwen die lezen over onze eigen ontrouw. Die uiteraard niets met onze sekse te maken heeft, maar alles met ons menszijn. Het lukt ons mensen maar niet om het ware menszijn, de ware humaniteit, gestalte te geven.

We kennen het verhaal: na de eerste Adam (zijn naam betekent ‘mens’) is een nieuwe Adam (Jezus Christus) gekomen, om aan de oude Adam (dus aan ons allen) te laten zien hoe het menszijn eigenlijk is bedoeld. Jezus is de door het Oude Testament beoogde ‘rechtvaardige’, die geheel volgens de bedoelingen van God heeft geleefd. Hij werd door mensen verworpen (Goede Vrijdag), maar door God gerehabiliteerd (Pasen). Zij die bij Jezus gaan horen (door geloof en doop), worden voortaan door God beschouwd alsof ze net zo rechtvaardig zijn als Jezus.

Een anglicaans lied zegt het ongeveer zo: ‘Tussen onze zonden en hun beoordeling plaatsen wij de gekruisigde en verrezen Christus’ (*For lo, between our sins and their reward / we set the passion of thy*

Son our Lord). En in de Paaswake laat de liturgische beeldspraak zich zó ongegeneerd gaan, dat de zonde zelfs gelukkig kan worden geprezen, omdat wij er zo’n grote Verlosser aan te danken hebben (Kerkboek blz. 115).

Hoort zonde bij het menszijn?

Maar nu heb ik de uitkomst al verklapt. ‘Jezus is het antwoord; wat was uw vraag ook alweer?’ De vraag was: Wat is de zin van begrippen als zonde en schuld? Dat hangt sterk af van de associaties die deze begrippen bij ons oproepen. Ik kan me voorstellen dat er mensen zijn voor wie het een bevrijding is om deze begrippen van zich af te zetten, bijvoorbeeld omdat ze in hun jeugd op beklemmende wijze zijn gekleineerd door een negatief mensbeeld. Toch zullen ook deze mensen in hun leven een plaats (en misschien ook nieuwe woorden) moeten vinden voor de mislukkingen en de onmacht die nu eenmaal met het menselijk leven samenhangen. En voor de structurele fouten die in maatschappelijke, politieke en economische systemen ingeweven zijn. Soms worden die samengevat onder de noemer: ‘Ik ben ook maar een mens’, of: ‘Zo is het leven nu eenmaal’.

Ik denk dat laatstgenoemde uitspraken moderne varianten zijn van datgene wat in de christelijke traditie vaak ‘erfzonde’ wordt genoemd. Die uitdrukking probeert te verwoorden dat er in de mens eigenschappen (b)lijken te zijn ‘ingebakken’, die ons afleiden van onze eigenlijke bestemming. Theologische denkrichtingen, door alle eeuwen en kerken heen, kennen een heel verschillende waarde

toe aan die ingebakken neiging tot het kwaad. Een zeer pessimistisch mensbeeld gaat ervan uit dat de mens is ‘geneigd tot alle kwaad’. In dat geval is de mens volledig afhankelijk van Gods genade, niet alleen om het goede te doen, maar zelfs om het goede überhaupt te kennen en te willen. Daarentegen acht een zeer optimistisch mensbeeld de mens in staat tot veel goeds, zodat Gods genade alleen het laatste duwtje in de goede richting hoeft te geven.

Weinig mensen zullen zichzelf, of de mens in het algemeen, perfect vinden. Maar hoe je die imperfectie duidt, is een kwestie van levensbeschouwing. In een seculiere levensbeschouwing is het goed mogelijk om het falen van mensen te interpreteren als ‘nu eenmaal gegeven met het menszijn’. In een christelijke levensbeschouwing zal het falen van mensen meestal worden geïnterpreteerd als ‘zonde’, dat wil zeggen: als iets wat in strijd is met de eigenlijke bedoeling van de mens. Let wel: zonde is dus niet in de eerste plaats een morele veroordeling of een moralistische les, maar een theologische categorie: een kwestie van levensbeschouwing.

Gelijkvormig aan Christus

Als zonde er niet ‘nu eenmaal bij hoort’, heeft het zin om onze schuld te belijden. En als wij ons verhouden tot een Schepper die ons anders heeft bedoeld dan wat wij er dikwijls van maken, heeft het zin om vergeving te vragen. Maar als wij de korte schuldbelijdenis bidden (Kerkboek blz. 415), houd ik vooral van de woorden: ‘Vernieuw daartoe ons leven’.

Als zonde er nu eenmaal bij hoort, valt er niks te vernieuwen. Ik ben wie ik ben en zo zal het altijd blijven. Daarentegen denk ik dat het bij een christelijke spiritualiteit hoort om te geloven in de mogelijkheid van persoonlijke groei. Wij zijn als mens tot iets anders bestemd dan datgene wat wij er zelf van terecht brengen. Met de hulp van God valt er wat te leren, te veranderen, te groeien. Dat is trouwens een van de redenen om steeds weer samen te komen rond de Schrift en de Tafel.

Het christen-zijn en de genade van God maken mij niet opeens tot een ander mens. Inderdaad: ik ben wie ik ben. Maar daar kan ik wel mee leren omgaan. Er is persoonlijke groei mogelijk. In Bijbelse taal kan dat heten: groeien in gelijkvormigheid aan Christus. Steeds meer gaan lijken op hem, die ons het ware menszijn laat zien. De oude Adam (en Eva) met de hulp van Gods genade ombuigen in de richting van de nieuwe Adam (Christus).

Als wij van zonde en schuld niet meer willen weten, verliezen we ook onze openheid voor vergeving en vernieuwing. Daarom pleit ik ervoor om in ons christelijke mensbeeld ruimte te laten voor een begrip als zonde (met de nodige varianten en nuances zoals schuld, onmacht, falen, tragiek). Als we de zonde in het algemeen, en onze eigen zonden in het bijzonder, voor God en voor elkaar belijden, opent dat een ruimte waarin plaats is voor vergeving en verzoening, voor spirituele groei en vernieuwing van ons leven.

In de steigers

Het onderzoek naar seksueel misbruik in de OKK

Louis Runhaar

In april werd in Cambodja een priester van de Oud-Katholieke Kerk gearresteerd op verdenking van het maken van pornografisch materiaal van minderjarige jongens. Onlangs kwam aan het licht dat hij zich in de jaren '90, toen hij nog geen priester was, schuldig heeft gemaakt aan seksueel grensoverschrijdend gedrag in zijn rol als leidinggevende van het jeugd- en jongerenwerk van de Charismatische Werkgemeenschap in Nederland. Kort na het eerste nieuwsbericht kwam een ander verhaal over misbruik binnen de Oud-Katholieke Kerk in het nieuws. Na het bekend worden van deze verhalen kwamen er ook andere verhalen los over seksueel misbruik in pastorale relaties.

Volgens een eerste verkennend onderzoek bleek er in het geval van zeven geestelijken, van wie er vijf inmiddels zijn overleden, sprake geweest te zijn van 'een onaanvaardbare seksuele houding in pastorale situaties.' Het Collegiaal Bestuur (CB) besloot tot het laten verrichten van een onafhankelijk onderzoek naar seksueel misbruik in de kerk. Dat maakten de bisschoppen begin mei bekend in een herderlijke boodschap. Dit onderzoek zou aan het einde van dit kalenderjaar moeten zijn afgerond. De redactie vroeg zich af hoe het ervoor staat met dit onderzoek, en ging te rade bij de secretaris en de bisschoppen.

Onafhankelijk

'We zitten op dit moment in de voorfase van het eigenlijke onderzoek,' aldus Miranda Konings,

algemeen secretaris van het Bisschoppelijk Bureau. We schrijven tweede helft juni. 'Het CB heeft een deskundige gevraagd om de taak van extern adviseur op zich te nemen. Het is de bedoeling dat deze adviseur een onafhankelijke onderzoekscommissie bijeenbrengt en een belangrijke rol gaat spelen in het opstellen van de onderzoeksvragen. Als de commissie de reikwijdte van het onderzoek heeft bepaald en werkbare onderzoeksvragen heeft geformuleerd, kan het eigenlijke onderzoek van start gaan.'

Ambitueus

In de herderlijke boodschap van 5 mei staat dat de kerk hoopt de resultaten van het onderzoek voor het einde van dit kalenderjaar te publiceren. Volgens secretaris Konings is dat een ambitieuze doelstelling. 'Het zal een flinke opgave worden om dit te halen, maar het is wel het streven.' 'Zorgvuldigheid staat voorop,' zegt aartsbisschop Joris Vercammen, die mede spreekt namens zijn Haarlemse collega Dick Schoon. 'Het vinden van de juiste mensen neemt tijd in beslag, zeker als ze van buiten onze kerk komen. Daarbij is het van belang dat de adviseur en de onderzoekscommissie ook werkelijk onafhankelijk zijn en in staat om zo'n onderzoek te verrichten. Maar we verwachten dat het onderzoek in de komende weken in de steigers kan worden gezet.' Op de Synode in november zal het onderwerp seksueel misbruik in de kerk ook ter sprake komen, wellicht in de vorm van een tussenrapportage. Een eindrapport van de onafhankelijke

commissie zal er dan nog niet liggen, verwacht Konings. 'Snelheid mag niet ten koste gaan van zorgvuldigheid.'

Verhalen, communicatie en protocol

Volgens de secretaris is het belangrijk om door het onderzoek 'in beeld te krijgen hoe het misbruik heeft kunnen plaatsvinden, onder welke omstandigheden. Als dat tot op de bodem wordt uitgezocht, kunnen we leren hoe we deze verschrikkelijke situaties in de toekomst kunnen voorkomen.' Naar verwachting van de bisschoppen zal het onderzoek de afgelopen veertig à vijftig jaar beslaan. Vercammen: 'We zijn het aan de slachtoffers verplicht. Hun verhalen over seksueel misbruik moeten worden gehoord en onderzocht. Deze verhalen gaan trouwens in brede zin over seksuele grensoverschrijdingen in pastorale relaties, dat omvat seksueel misbruik van minderjarigen, maar gaat ook over seksueel ontoelaatbaar gedrag jegens volwassenen.'

Volgens de bisschoppen kan de commissie alles wat zij wil aan de orde stellen, zoals de manier waarop in het verleden met misbruikgevallen werd omgegaan, de huidige 'Procedure voor de behandeling van klachten inzake seksueel misbruik' en in het algemeen de binnenkerkelijke communicatie rond dergelijke gevallen. De bisschoppen hopen, dat de commissie met aanbevelingen komt die onze kerk helpt om misbruik in de toekomst te voorkomen.

De bisschoppen worden bevraagd door de media na het bekend worden van het misbruikverhaal

Wie zonder zonde is...

En andere doodoeners bij seksueel misbruik in de kerk

Alexander Veerman

De Oud-Katholieke Kerk in Nederland is in de achterliggende maanden opgeschrikt door berichten over (beschuldigingen) van seksueel misbruik door priesters. Deze berichten roepen - zoals eerder ook in andere kerken het geval was - veel emotie en veel verschillende reacties op. Wat vertellen deze reacties?

Er is schrik en verslagenheid, omdat ook de eigen geloofsgemeenschap niet zo veilig blijkt te zijn als gehoopt. Er is ongelof en verwarring omdat de aangeklaagde priester ook zoveel goede dingen heeft gedaan. Er is woede omdat mensen door vertegenwoordigers van de kerk beschadigd en gekwetst zijn. Sommige reacties benadrukken het failliet van de kerk, andere reacties zoeken nuance. Sommige slachtoffers, die jarenlang gezwezen hebben, kunnen door deze onthullingen de moed vinden om ook met hun eigen verhaal naar buiten te komen. Deze reacties zijn niet uniek. Het misbruik binnen andere kerkgenootschappen, sportclubs, instellingen en families roepen vergelijkbare reacties op. Ook daar is verlegenheid, verwarring, boosheid en ontkenning te zien. Blijkbaar vallen we terug op bepaalde mechanismen en patronen om met de verhalen van seksueel misbruik om te gaan. In dit artikel wil ik deze mechanismen beschrijven. Wat zijn de achterliggende patronen en wat maakt een reactie heilzaam?

Een cultuur van zwijgen

Het valt voor slachtoffers van seksueel misbruik

niet mee om met hun verhaal naar buiten te komen. Dit heeft verschillende oorzaken. Allereerst gaat het misbruik hand in hand met schaamte en schuldgevoel bij het slachtoffer. Vaak worstelt het slachtoffer met de vraag waarom haar of hem dit is overkomen. Misbruik brengt een gevoel van hulpeloosheid en machteloosheid met zich mee. Het zichzelf de schuld geven kan een manier zijn om deze onmacht te hanteren. Als het immers aan het slachtoffer zou liggen dan zou hij of zij het in een andere situatie misschien kunnen voorkomen. Als ik nu eens andere kleren aan had gehad? Als ik nu eens niet naar hem gekeken had?

Daar komt bij dat het zeker voor kinderen nauwelijks mogelijk is om de schuld neer te leggen bij de volwassen vertrouwenspersonen (zoals bijvoorbeeld een ouder, coach of priester). Als de volwassene door zijn of haar rol wordt vrijgepleit, kan het kind of de jongere alleen nog maar de schuld bij zichzelf zoeken.

Deze (onterechte) schuldgevoelens versterken de toch al aanwezige schaamte. Seksueel misbruik is zo schadelijk omdat het mensen aantast in hun lichamelijkeheid. Het misbruik verstoort een gezonde ontwikkeling van lichamelijkeheid, intimiteit en seksualiteit. Dat het misbruik juist plaatsvindt in het kwetsbare gebied van intimiteit en lichamelijkeheid versterkt de schaamtegevoelens. Het is dus niet verwonderlijk dat een slachtoffer in eerste instantie zwijgt over het misbruik.

Zwijgen uit beschadiging

Ook omstanders lijken liever te willen zwijgen over het misbruik. De eerste reden is dat omstanders in meer of mindere mate beschadigd kunnen zijn door het misbruik in de geloofsgemeenschap, de sportvereniging of het gezin. Een geloofsgemeenschap kan door misbruik mede getraumatiseerd raken.¹ Net zoals bij de directe slachtoffers is een eerste overlevingsstrategie om het misbruik geheim te houden. Het is een manier om om te gaan met het gekantelde wereldbeeld. De psychologe Janoff-Bulman² laat zien dat we in het schrijven van ons levensverhaal steeds uitgaan van drie kernnoties: de wereld is een logisch geordend geheel en dus betrouwbaar, mensen hebben goede bedoelingen en ik ben als persoon de moeite waard. Deze noties komen door het misbruik onder druk te staan. Wanneer mensen in meer of mindere mate beschadigd zijn, kunnen ze soms scherp reageren om de herinneringen aan de schokkende gebeurtenis te vermijden.

Zwijgen vanwege de veiligheid

De tweede reden om als omstanders te zwijgen, is dat het gevoel van veiligheid op het spel staat. Als priesters al niet te vertrouwen zijn, wie kun je dan

1 - A.L. Veerman, *Ontredderd: het proces in de kerkenraad als de predikant seksueel misbruik heeft gepleegd*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2005.

2 - R. Janoff-Bulman, *Shattered Assumptions: Towards a New Psychology of Trauma*. New York: Free Press, 1992..

nog wel vertrouwen? Als zoveel mensen misbruikt worden, als het echt in elke vereniging of geloofsgemeenschap plaats kan vinden, als het zo dichtbij komt – hoe kan ik me dan ooit nog veilig voelen? In wat voor wereld groeien onze kinderen op? De omstanders, de samenleving, hebben er belang bij dat gezwegen wordt over verhalen van misbruik om de idylle van een veilige gemeenschap in stand te kunnen houden.

Zwijgen uit bezorgdheid

De derde reden om te zwijgen is bezorgdheid over de beeldvorming. De schandalen binnen de Rooms-Katholieke Kerk hebben het vertrouwen in en het gezag van de kerk geschonden. Die zorg is niet voorbehouden aan geloofsgemeenschappen. Ook sportverenigingen zwegen lange tijd over seksuele grensoverschrijdingen van coaches uit angst voor een negatief imago.

Ontkennen, generaliseren en bagatelliseren

Het vraagt moed en doorzettingsvermogen van slachtoffers om hun verhaal te vertellen. Maar als de geheimhouding eenmaal doorbroken wordt, reageren omstanders vaak met ontkennen, generaliseren of bagatelliseren in een uiterste poging om de confronterende verhalen te kunnen vermijden en de idylle van veiligheid weer te kunnen herstellen.

Ontkennen

Een vorm van ontkennen is de uitspraak: ‘Ik kan me niet voorstellen dat zo’n sympathieke man tot

Generaliseren

Wanneer het misbruik niet langer te ontkennen is, proberen mensen soms het misbruik te generaliseren of te bagatelliseren.³ Generaliseren zijn de pogingen om de negatieve betekenis van het seksueel misbruik te relativiseren door te doen alsof het onderdeel is van het normale leven. Een voorbeeld van generaliseren is: ‘Wie zonder zonde is, werpe de eerste steen.’ Het begrip zonde wordt zo breed opgerekt, waardoor er geen ruimte meer is voor het stellen van een ethische grens. Wat opmerkelijk is, is dat een dergelijke uitspraak vaak klinkt in de context van seksueel misbruik, maar zelden wanneer er sprake is van moord of lichamelijke geweld. Wat maakt dat er zo snel vergoelijkend over misbruik gesproken wordt?

Een ander voorbeeld van generaliseren komen we tegen in de uitspraak: ‘Je moet het wel in de tijdgeest of cultuur plaatsen.’ Het is zeker waar dat zowel seksualiteit als misbruik cultureel bepaald zijn.

Toch is het de vraag of deze opmerking helpend is om om te gaan met misbruik. Uitgangspunt zou moeten zijn wat slachtoffers ons vertellen. Soms

3 - R.R. Ganzevoort en A.L. Veerman, *Geschonden lichaam: pastorale gids voor gemeenten die geconfronteerd worden met seksueel geweld*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2000.

Ellen Veerman, *Afscheidsbrief*

zoiets in staat is.’ Plegers van seksueel misbruik zien er over het algemeen niet uit als monsters. Het zijn vaders, coaches, voorgangers, buurmensen, docentes – mensen die wij vertrouwen geven. De verhalen van misbruik vertellen ons dat mensen verschillende kanten kunnen hebben.

gaat er veel tijd overheen voordat slachtoffers taal vinden om hun ervaringen te kunnen vertellen. De slachtoffers van de Britse BBC-presentator Jimmy Savile en de onthullingen van Engelse voetballers die in hun jeugd misbruikt zijn, laten zien hoe schadelijk het misbruik was. Decennia later hebben sommigen nog dagelijks last van de gevolgen van het misbruik.

Bagatelliseren

Het misbruik kan ook gebagatelliseerd worden: wel het feit erkennen, maar de betekenis ervan minimaliseren. ‘Het komt overal voor, niet alleen in de kerk.’ ‘Als het overal voorkomt, kan het toch niet zo diepingrijpend zijn als wordt beweerd?’ Het is waar dat misbruik in alle geledingen en in alle gemeenschappen kan voorkomen. Dit zou geen reden moeten zijn om het misbruik te bagatelliseren, maar om juist dubbel zo hard te werken aan een veilig klimaat. We zijn geroepen om in onze eigen contexten te werken aan die veiligheid.

Zondebok

Wanneer het misbruik niet langer ontkend kan worden en bagatelliseren of generaliseren niet meer werkt, grijpen mensen soms terug op het zondebokmechanisme. Nu het misbruik bekend en erkend is, wordt er gezocht naar een zondebok. Door de zondebok te offeren wordt getracht de veiligheid te herstellen. Pedoseksuelen die hun straf hebben uitgezeten, stuiten op grote weerstand als zij ergens een nieuw leven proberen op te bouwen, zoals zichtbaar werd toen in 2014 voor Benno L. een nieuwe woonplek gezocht werd. Veel mensen vinden dat pedo’s levenslang opgesloten, gecastreerd of zelfs afgemaakt zouden moeten worden. Deze reacties gaan voorbij aan het pijnlijke gegeven dat het meeste misbruik door heteroseksuele mannen wordt gepleegd die bekenden zijn van het slachtoffer. Onze wereld wordt niet veiliger door pedoseksuelen en pedofielen als zondebokken

De geloofsgemeenschap zal in haar reactie de ethische keuze moeten maken om stem te geven aan de kwetsbare en beschadigde mens.

te offeren. Natuurlijk moet het recht zijn loop hebben, maar een veilige wereld begint met het ruimte maken voor de verhalen van misbruik.

Religieuze taal versterkt het zwijgen

Wanneer het misbruik in een kerkelijke context plaats vindt, kan religieuze taal bijdragen aan het toedekken van het misbruik. Slachtoffers die met hun verhaal aarzelend naar buiten komen, worden vaak opgeroepen om te vergeven. ‘We leven toch van vergeving?’ Voorbarige vergeving maakt het slachtoffer echter monddood. Z/hij wordt immers aangespoord om, nog voordat alle verhalen verteld zijn en de gevolgen van het misbruik aan het licht zijn gekomen, alweer te stoppen met vertellen.

Tot slot is het goed om te bedenken dat kerkelijke

taal al gauw ‘dadertaal’ is. Het spreken over ‘zonde’, ‘vergeving’ en ‘verzoening’ is behulpzaam voor mensen die schuld hebben door hun handelen. Voor mensen die iets is aangedaan, is dit spreken niet direct helpend. Een slachtoffer voelt zich vaak slecht en zwart van binnen. Het woord ‘zonde’ haakt aan dit gevoel. Maar er zal geen sprake kunnen zijn van vergeving, omdat het slachtoffer niet de handelingen heeft verricht. Het slachtoffer komt dan slechter de kerk uit: ik ben zo slecht, er is voor mij niet eens vergeving. Als voorgangers meer zouden spreken over bijvoorbeeld ‘recht doen’, ‘gerechtigheid’ en ‘wraak’, komt er ruimte voor een evenwichtige verkondiging.

Ruimte voor de verhalen van misbruik

Wanneer mensen geconfronteerd worden met schokkende gebeurtenissen zoals seksueel misbruik in hun eigen geloofsgemeenschap, zijn zwijgen en vermijden logische reacties. Het geheimhouden van misbruik is echter niet alleen schadelijk voor de directe slachtoffers maar ook voor de geloofsgemeenschap zelf. De geloofsgemeenschap zal in haar reactie de ethische keuze moeten maken om stem te geven aan de kwetsbare en beschadigde mens. De geloofsgemeenschap zal voorbij aan ontkenning en simplificering ruimte moeten geven aan de verhalen van misbruik.

Het bagatelliseren van misbruik leidt niet tot een veilig klimaat. Juist de erkenning van de verhalen maakt preventie mogelijk. Alleen wanneer aan slachtoffers stem wordt gegeven en er aandacht is voor de risico’s binnen de eigen context, kan aan een veilige kerk gebouwd worden.

Dr. Alexander Veerman is predikant van de Ontmoetingskerk te Vriezenveen (PKN) en is in 2005 gepromoveerd op het proefschrift ‘Ontredderd: het proces in de kerkenraad als de predikant seksueel misbruik heeft gepleegd’.

Misbruik, melding, klacht

Het perspectief van de benadeelde

Age Kramer | Voorzitter SMPR en pastoor te Den Helder

Onze kerk is aangesloten bij SMPR, het meldpunt 'Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties'. SMPR heeft een Interkerkelijk Bestuurlijk Overleg (IBO), waarin ik op verzoek van de bisschoppen onze kerk vertegenwoordig.

Het meldpunt is in de praktijk een kamer in het kantoor van het dienstencentrum van de Protestantse Kerk, waar een coördinator werkt, Lenny van den Brink. Zij coördineert een groep van zeven vertrouwenspersonen, die als vrijwilliger werken, en een aantal freelance gemeentebegeleiders. Deze kunnen professionele ondersteuning bieden aan gemeenten en parochies die als gevolg van seksueel misbruik in hun midden voor vragen komen te staan.

In de praktijk

De meeste parochianen zullen zich in eerste instantie tot hun pastoor wenden, als ze een probleem hebben, of iets vermoeden. Toch adviseer ik in een dergelijk geval om direct de website van SMPR (www.smpr.nl) te bezoeken. Ik adviseer dat ook aan mijn collega-pastors. De meesten van ons hebben -gelukkig- nauwelijks ervaring met de problematiek, maar steeds weer blijkt dat de juiste kennis en deskundigheid verdere schade kan voorkomen of verminderen. Het is ook slim om onze eigen OKKN website te bezoeken: als je seksueel misbruik intypt in de zoekfunctie, kun je meteen een Handreiking en onze Klachtenprocedure vinden. Het beste is om zo snel mogelijk te bellen met de coördinator van SMPR, Lenny van den Brink. Zij

kan je in korte tijd de informatie geven, die je op dat moment nodig hebt.

SMPR

Het meldpunt SMPR kiest bewust voor het perspectief van de benadeelde. Je kunt er zelf terecht om je verhaal te vertellen en te bedenken wat je nu verder wilt. Je kunt ondersteuning krijgen om een melding te doen, dus de kerk op de hoogte brengen van misbruik dat heeft plaatsgehad. Dan kan de kerk maatregelen nemen. Je kunt ook een klacht indienen. Zowel bij het doen van een melding als bij het indienen van een klacht kan SMPR je ondersteunen, maar SMPR handelt de klacht niet zelf af en kan ook bij geen enkele aangesloten kerk maatregelen afdwingen om herhaling te voorkomen.

De klachtenprocedure van de OKKN

In de klachtenprocedure van de OKKN staat beschreven voor het handelen van welke mensen de kerk verantwoordelijkheid draagt: niet alleen geestelijken en pastoraal werkers, maar ook stagiaires en andere personen die met een zending, machtiging of benoeming van de bisschop in of namens de kerk werken. Na indiening van een klacht wordt er door de OKKN direct een klachtencommissie samengesteld, die de klacht volgens een vaste procedure in behandeling neemt.

Onderzoek

In 2016 werd in opdracht van SMPR een onderzoek gedaan om te weten te komen hoe bestuurders

in kerken denken over seksueel misbruik en te nemen maatregelen. De OKKN deed ook mee aan dat onderzoek. Uit de uitkomst bleek -samengevat- dat kerkbestuurders menen dat seksueel misbruik in de OKKN nauwelijks voorkomt, dat er nauwelijks besproken wordt hoe we in de kerk misbruik kunnen voorkomen. Er blijkt ook weinig kennis te zijn over de vraag wat te doen als er toch seksueel misbruik gesignaleerd wordt. Bij de OKKN geeft 82% van de respondenten (lokale kerkbestuurders) aan niet te weten of de OKKN richtlijnen heeft.

Volgende stap

Hoewel het goed is dat de OKKN een eigen klachtenprocedure en handreiking heeft, maakt het onderzoek duidelijk dat er nog het nodige te verbeteren valt, vooral waar het bewustwording aan de basis betreft. SMPR gelooft dat intensieve voorlichting in de gemeenten en parochies een goede eerste stap daartoe kan zijn. Dat bleek al op de Provinciale Synode van de Geestelijken in 2015, waar SMPR uitgenodigd was. Namens SMPR vertelde een gemeentebegeleider aan de hand van enkele voorbeelden wat seksueel misbruik is, wat het doet met een benadeelde, wat het effect is op een parochie en welke gevolgen het heeft voor een dader. De aanwezigen waren zeer positief over deze presentatie en over de waarde van het meldpunt voor de OKKN. Parochies kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen om voorlichting in huis te halen, bijvoorbeeld door mij te mailen: age.kramer@gmail.com.

Enige artikelen uit de nieuwe concept-gedragscode van de Oud-Katholieke Kerk, die vermoedelijk in het najaar van 2017 zal worden aangenomen:

Art. 3

In geval van seksueel misbruik is de 'Procedure voor de behandeling van klachten inzake seksueel misbruik', als vastgesteld door het Collegiaal Bestuur in 2009 en van kracht geworden op 1 april 2009, van toepassing; er kan van het misbruik melding worden gemaakt bij het Interkerkelijk Samenwerkingsverband tegen Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties en een schriftelijke klacht kan worden ingediend bij de diocesane bisschop.

Art. 9

1. Vanwege de vertrouwensrelatie en de intrinsieke ongelijkheid in positie is de pastor verantwoordelijk voor het bewaken van grenzen in pastorale relaties door de fysieke en psychische integriteit van zowel de pastorant als zichzelf te eerbiedigen.
2. De pastor onthoudt zich van iedere seksuele toenadering, maakt geen toespeling hierop en gaat niet in op toenaderingspogingen.

Art. 10

1. Wanneer een overschrijding van de in artikel 9 genoemde grenzen dreigt of heeft plaatsgevonden, hetzij van de kant van de pastor hetzij van de kant van een pastorant, informeert de pastor de bisschop en vraagt hij om advies. Ook een derde kan de bisschop een dergelijke situatie melden.
2. Indien nodig draagt de pastor of bisschop de pastorale zorg over aan een andere pastor.

De regels uit de code gelden voor 'allen die in opdracht van de kerk pastoraal werk verrichten en/of sacramenten bedienen'.

Zoeken naar verbinding

Een verhaal in een brief

Begin mei belde Anne-Marie (een pseudoniem, haar echte naam is bij de redactie bekend) het Bisschoppelijk Bureau met het aanbod om de Oud-Katholieke Kerk te helpen. Ze had enkele jaren geleden in haar eigen kerk (niet de OKKN) een klacht wegens seksueel misbruik ingediend, die uiteindelijk gegrond werd verklaard. Nu wilde ze haar ervaringen, die ze in dit proces had opgedaan, delen met onze kerk. Anne-Marie: 'Ik denk dat je in zo'n proces veel verder komt als alle partijen de verbinding open houden en ervan doordrongen zijn dat je samen in het proces staat. Ik had steeds het gevoel dat de bestuurders mij op afstand hielden. Daar waar we voorheen samen moeilijke gesprekken konden voeren, was nu alleen maar een soort krampachtigheid.'

Toen Age haar sprak, vertelde Anne-Marie dat er een zin uit het artikel in De Volkskrant (over misbruik binnen de OKKN) bleef hangen: 'Misschien hebben we niet genoeg aandacht besteed aan het slachtoffer'. Dat woordje 'misschien' riep een stroom van associaties op. Ze kreeg een bijna onbedwingbare behoefte om te schrijven. Ze wilde een brief schrijven. Niet een brief om gevoelens van verdriet en gekwetstheid te ventileren. Dat had ze al wel vaker gedaan. Het moest een ander soort brief worden. Een brief die ze graag zelf had willen krijgen. Ze stelde zich een bestuurder voor en legde deze bestuurder gevoelens en gedachten in de mond die ze graag had willen horen:

Beste Anne-Marie,

Deze brief zal ik moeten beginnen met een welgemeend excuus. Ik ben mij ervan bewust dat enkel het excuus niet afdoende is. Zelfs als ik goed uit kan leggen waarvoor ik mijn excuses aanbied, zal ik niet de pijn ongedaan kunnen maken die je ongetwijfeld hebt gevoeld de afgelopen anderhalf jaar.

Toen je driekwart jaar geleden die klacht indiende, had ik je meteen op gesprek moeten vragen. Ik had moeten vragen of je het hele verhaal kon vertellen. Dan had ik niet ingevuld dat het allemaal wel meeviel. Ik durfde het simpelweg niet aan. Vervolgens ben ik weken bezig geweest om allerlei zaken te regelen, zonder dat ik eraan heb gedacht om jou daarin te betrekken. Toen ging ik twee maanden op studieverlof. Achteraf gezien had ik iemand anders moeten opdragen met de klacht aan de slag te gaan. Twee maanden was veel te lang. Dat heb ik niet gedaan en ik kan je niet

goed uitleggen waarom niet. Ik wilde het waarschijnlijk niet uit handen geven. Misschien wilde ik ook wel gewoon dat de klacht ophield te bestaan. Wilde ik niet dat het erg was.

Hoe dan ook, ik heb je niet betrokken bij het proces. Ik heb je daarin erg alleen gelaten. Het was misschien niet mijn taak om je te steunen, maar het was in elk geval wel mijn taak om te zorgen dat je ergens steun vandaan kreeg. Het was ook mijn taak om ervoor te zorgen dat je je zo min mogelijk zorgen hoeft te maken over het wel of niet professioneel verlopen van de klachtenprocedure. Doordat ik zo ondoorzichtig te werk ging, kon jij er niet op vertrouwen dat wij jouw klacht serieus namen. Ook dat spijt mij.

Na een aantal maanden had ik een commissie samengesteld die zich over jouw klacht zou buigen. Dit was allemaal lastig en duurde heel erg lang. Jouw klacht lag inmiddels al ruim een half jaar op mijn bureau. Jij bent telkens degene geweest die mij mailde of belde

om te vragen hoe het er voor stond. Dit moet jou het gevoel hebben gegeven dat wij er geen prioriteit aan gaven. Ik durf je niet te zeggen of dat waar is.

Toen je moest verschijnen voor de commissie, waren ze je vergeten te vragen of je de voorganger tegen wie je een klacht had ingediend wilde ontmoeten, of je erbij wilde zijn als hij ondervraagd werd. Waardoor je op het moment zelf moest beslissen of je die confrontatie aan wilde gaan. Je hebt er toen voor gekozen om dat niet te doen en je hebt aangegeven dat je daar nog steeds spijt van hebt. Die kans hebben we je niet gegeven.

Tijdens de zitting hebben we je uitgelegd wat de klachtenprocedure inhield. Dat was iets wat we natuurlijk aan het begin van de klachtenprocedure hadden moeten doen. Ook om verkeerde verwachtingen weg te nemen. We gaven aan dat, wanneer een klacht gegrond verklaard zou worden, daar zeker consequenties aan verbonden zouden zijn.

Je klacht werd gegrond verklaard. Toen je vroeg wat dit inhield gaf ik aan dat ik dat niet met je kon bespreken. Jij hebt toen aangegeven dat je begreep dat we niet de persoonlijke situatie van de voorganger met jou zouden bespreken, maar dat je graag wilde weten wat de procedurele actie was op een gegrond verklaarde klacht. Ik heb je toen hetzelfde antwoord nog een keer gestuurd.

Toen kwam mijn laatste grote fout. Je wilde graag de procedure evalueren. Je zei dat je begreep dat er dingen mis konden gaan, omdat het een van de eerste keren was dat een dergelijke procedure gevolgd werd, maar dat je wel hoopte dat de fouten in het vervolg niet nogmaals hoefden te gebeuren. Ik geloofde eerlijk gezegd niet dat je dat meende. Ik dacht dat je nog een keer wilde inwrijven wat er allemaal was misgegaan. Daar had ik niet zoveel behoefte aan. Dus ik schreef je dat ik wel wist wat er allemaal beter kon en dat het niet nodig was daar nog een keer over te spreken.

Ik weet niet goed hoe ik deze brief af moet sluiten. Ik zou je moeten aanbieden alsnog die evaluatie te doen, omdat er wellicht nog veel meer te leren is. Of eigenlijk alleen al om jou de gelegenheid te geven te vertellen wat je allemaal vervelend hebt gevonden. Daarnaast vind ik dat je recht hebt op een antwoord op de vraag: 'Wat is de procedurele actie bij een gegrond verklaarde klacht?'

In elk geval zou ik je moeten zeggen hoeveel bewondering ik heb voor het doorzettingsvermogen dat je hebt laten zien. Het indienen van de klacht is je niet in dank afgenomen. Je bent van verschillende kanten bekritiseerd en vooral ook genegeerd. Je bent de plek waar je het liefste kwam kwijt geraakt en wellicht nog veel meer waar ik geen weet van heb. Je hebt telkens gezegd dat je met jouw klacht wilde voorkomen dat de voorganger nogmaals eenzelfde soort fout zou maken. Ik heb dat gewantrouwd. Ik moet nu zeggen: ik geloof je.

Met vriendelijke groet,

Mea Culpa

Tv-serie in de ban van het kwaad

Geert Jan Blanken | Eindredacteur EO televisie

In de driedelige tv-serie 'Mea Culpa' die de EO in juli van dit jaar uitzendt staat het kwaad centraal. Door het kwaad te koppelen aan 'mij' (mea) en aan 'schuld' (culpa) is al meteen duidelijk dat er in deze serie stelling wordt genomen: het kwaad in de wereld is niet los te zien van de persoonlijke verantwoordelijkheid van ieder mens.

Natuurlijk is er ellende die over ons heen komt zonder dat we er ook maar iets aan kunnen doen (ziekte, natuurgeweld), maar daarmee is het verhaal over 'het kwaad' nog lang niet verteld. Wie eerlijk bij zichzelf te rade gaat moet toegeven dat hij of zij zelf een rol van betekenis speelt bij de ontelbaar banale vormen van wat er mis gaat in de wereld. Het leugentje uit eigenbelang of om bestwil, de onmacht om liefde te laten zien, de opvlammende irritatie, de willens en wetens begane misstap; het zijn maar een paar voorbeelden van een eindeloze rij mogelijkheden om door middel van ons gedrag

afbreuk te doen aan de wereld. De creativiteit waarmee we anderen en onszelf beschadigen is niet alleen in grote nieuwsberichten te ontdekken; een gemiddelde werkdag of familie-ontmoeting biedt daarvoor voldoende stof.

'Ontschuldigen'

Een centrale gedachte in de serie is dat we onszelf onder ogen moeten zien als een wezen dat het kwade doet. En dat we daarvoor verantwoordelijkheid moeten nemen. Dat laatste is zeker in deze tijd belangrijk om te benadrukken. Want we krijgen nogal wat mogelijkheden aangereikt om onder die verantwoordelijkheid uit te komen. Zo is er de visie dat 'de omstandigheden de mens maken'. Slechte materiële omstandigheden of een problematische opvoeding zouden ons gemaakt hebben tot wie we zijn. En als het misloopt kunnen we daar altijd naar verwijzen. Het therapeutische jargon kleurt de zelfbeschrijving van menig 'misdadiger' met

als suggestie: ik ben slachtoffer van de omstandigheden. En ook in de relatiesfeer is het verleidelijk om een beroep te doen op dit omstandigheden-dogma. Maar er zijn meer aanbiedingen op de markt van het 'ontschuldigen'. Voor degenen die zich minder thuis voelen bij de slachtofferrol is er bijvoorbeeld het neurowetenschappelijk argument: ons gedrag wordt bepaald door onze hersenen. Het is de vraag of er iemand is die zichzelf echt zo zou kunnen waarnemen of ervaren, maar de neuro-taal houdt een dreigend schuldcomplex wel op een iets prettiger afstand.

Mensbeeld

In 'Mea Culpa' wordt een mensbeeld geschetst dat de verleiding van dat soort uitvluchten weerstaat. Betekent dat dan een pleidooi voor het zware morele schuld-begrip waar zoveel mensen juist met veel worstelen afscheid proberen te nemen? Juist niet. In deze programmaserie wordt betoogd

dat de mens geen verderfelijk, maar een complex en tegenstrijdig wezen is, en dat het onze verantwoordelijkheid is om dat onder ogen te zien en te accepteren. Het kwaad in mij heeft te maken met een structureel tekort dat mij maakt tot wie ik ben. Mens-zijn is leven vanuit een tekort, maar dat tekort is ook de voorwaarde om vrij te zijn. Als ik mijn verantwoordelijkheid ontken, ontken ik daarmee ook die vrijheid en dan ontken ik eigenlijk mijn mens-zijn. Maar als ik daartegenover de verantwoordelijkheid neem, moet ik ook mijn tekort accepteren. Moet ik accepteren en omarmen dat ik de liefde in de weg kan staan en sta. Pas vanuit die acceptatie ontstaat de ruimte voor vernieuwing, voor vrijheid, voor beweging in de richting van een meer liefdevol bestaan.

Kierkegaard

Søren Kierkegaard heeft de worsteling die daar onlosmakelijk mee samenhangt helemaal binnen

de begrippen van de christelijke orthodoxie beschreven. Van zondeval tot genade, van verdoe-menis tot eeuwig leven: al die bekende en beladen termen komen bij hem voorbij, maar nu eens niet in een moralistisch kader en met een verzoenings-leer die alles recht moet breien. In navolging van zijn benadering is ook in deze serie de psychologische werkelijkheid erg belangrijk. Niet de dogma's, maar de doorleefde alledaagse werkelijkheid van vallen en opstaan. Van het loslaten van theoretische idealen en het omarmen van de niet te vatten werkelijkheid in ons en om ons heen. De werkelijkheid waarin ik Mijn Schuld moet erkennen en durven uitspreken, en de werkelijkheid waarin die schuld niet het laatste woord heeft. Want met deze benadering is God niet uit beeld verdwenen. Integendeel. Door open en eerlijk met schuld om te gaan geven we waarschijnlijk alleen maar gehoor aan de oproep die Hij doet. Door het bastion van ons eigen gelijk te verlaten en ons zelf onder ogen

te komen in ons ongelijk, in ons tekort en in ons verlangen, gaat er iets open dat anders blijft dichtgesmeerd door onze verontschuldigen en in ons vluchtgedrag.

De serie 'Mea Culpa' wordt geproduceerd in samenwerking met het dagblad Trouw. Uitzend-data: Zondagavond 2, 9 en 16 juli rond 23.30 uur op NPO 2. Interviews in Trouw verschijnen op de zaterdagen voor de uitzendingen

Door middel van spelscènes, vraaggesprekken van Marleen Stelling met Augustinus, Luther, Calvin en Kierkegaard en interviews door journalist Stevo Akkerman met Welmoed Vlieger, Paul van Tongeren, Rik Torfs, Damiaan Denys en Matthias Smalbrugge zal het raadsel van het kwaad niet worden opgelost, maar komt de kijker hopelijk iets dichtbij het antwoord op de vraag die hij of zij alleen individueel kan beantwoorden: mijn schuld?

Later dit jaar zal de serie ook uitgebracht worden op dvd en kan zo een prima middel zijn in het kader van verdieping en toerusting in parochies.

Oud-katholiek schuldbesef?

Liturgische balans

Marieke Ridder

Achttiende-eeuwse aanhangers van de Bisschoppelijke Cleresie stonden bekend om hun jansenistische ernst in leer en leven, bijvoorbeeld in de biechtpraktijk. Hoe is het gesteld met het oud-katholieke besef van tekortschieten? Heeft de veranderde frequentie van ter communie gaan te maken met een ander schuldbesef? En zijn er nog jansenisten, met hun ernst en hun benadrukken van het belang van de genade? Ik vroeg het enkele oudere oud-katholieken 'van huis uit' en keek in oude nummers van De Oud-Katholiek.

Is er een verband tussen weinig ter communie gaan en zondebesef? In 1973 uit een briefschrijver in De Oud-Katholiek zijn bezorgdheid over de gewoonte steeds ter communie te gaan. De auteur vond dat dit afdeed aan de 'Port Royalistische beduchtheid voor lichtzinnig communiceren'. Geregelde communie is inmiddels praktijk, nadat er in de jaren vijftig en zestig voor was gepleit vanwege het belang de gemeenschap met de Heer te vieren. Overigens riep reeds in 1936 iemand oudere vrouwen (die minder aan zondige verleidingen blootgesteld werden!) op vaker ter communie te gaan. Tegenover de vrees uit 1973 stelt een ander in reactie dat in Port Royal zowel een grote ernst heerste als een geregelde gang ter communie bestond; net als bij de eerste christenen.

Aanmelden

Vier oud-katholieken 'van huis uit', die hun herinneringen wilden delen herkennen de verandering in de communiegang. De gewoonte om alleen met hoogfeesten ter communie te gaan en bij een gedachtenis of als er ernstige ziekte in de familie was, werd volgens Emile Verhey (Hilversum/Amersfoort), Lies Adelaar-Konijn (Dordrecht/Den Haag, met Egmondse wortels) en Coen en Bep van Kasteel-Van der Steen (Utrecht) niet ingegeven door het gevoel hiervoor te zondig te zijn. Het was gebruik. 'Als iemand wel ter communie ging, vroeg je je af wat er aan de hand was. En nu vraag je je af, wat er is als iemand niet gaat!' Allen hebben nog de gewoonte van aanmelden gekend op de zaterdag voorafgaand aan de zondag dat je ter communie wilde. Afhankelijk van de parochie en de periode in de vorige eeuw waaraan men denkt, was dit een moment voor een gesprek met de pastoor onder vier ogen of enkel het noteren van een naam. Dit aanmelden was na de oorlog al geen biechtmoment meer. Een 'rooms' biechten wees men als oud-katholieken af; 'dat was te weinig oprecht', zo herinnert zich Van Kasteel. Nadat het lange tijd vanzelfsprekend geweest was om weinig te communiceren en het altaarmysterie vooral in stilte te aanschouwen en te beleven, werd op enig moment de omslag gemaakt om vrijwel wekelijks ter communie te gaan, een gebruik waar alle

geïnterviewden achter staan. Verhey: 'Dat is toch het hart van de kerk.'

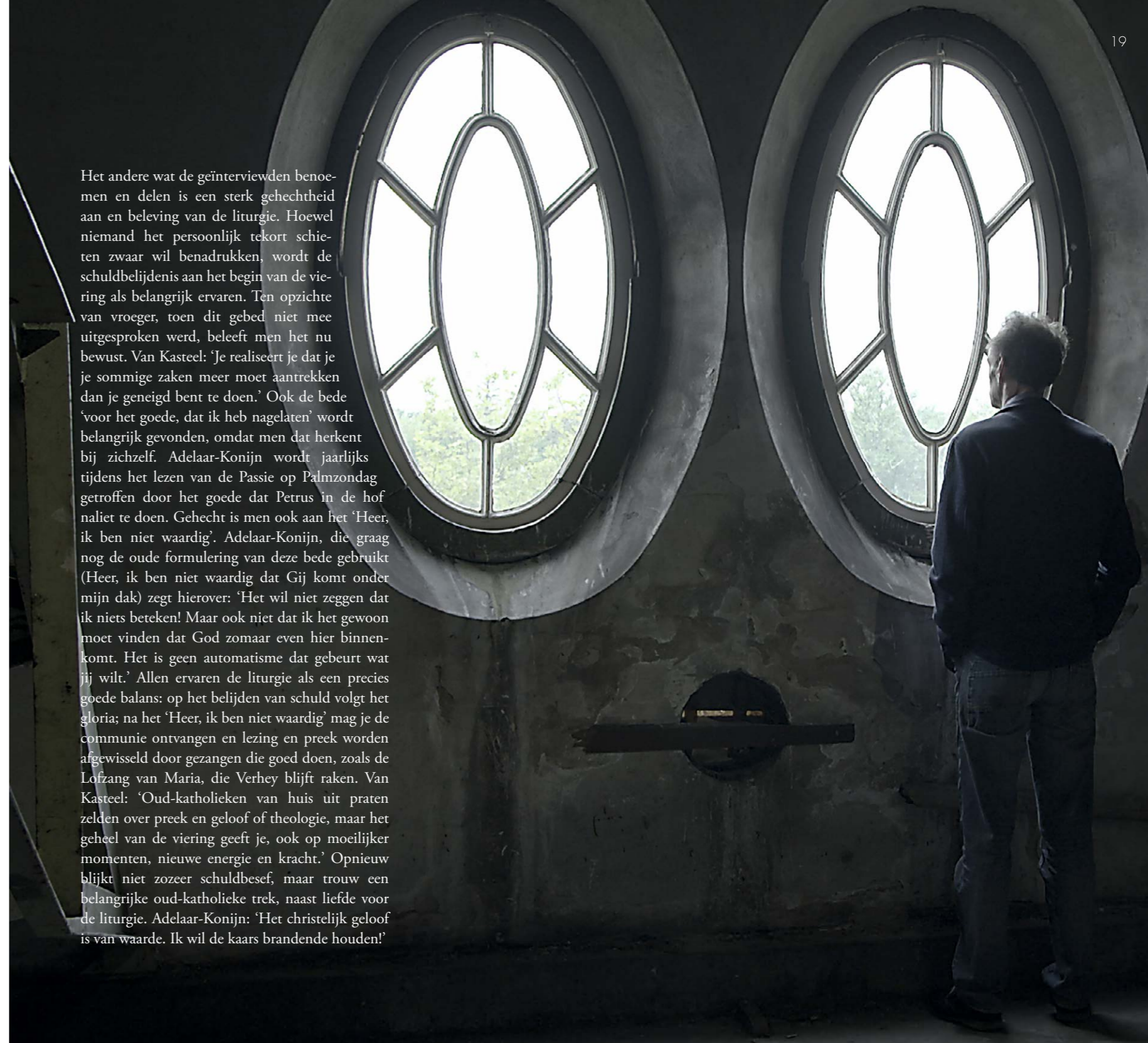
Goed of kwaad

Werden oud-katholieken opgevoed met een ernstig zondebesef? Van Kasteel-Van der Steen kreeg dit in haar jeugd uitsluitend via de orthodox-protestantse school die zij bezocht aangeleerd; zeker niet via de kerk of haar ouders. Ook haar echtgenoot kreeg dit niet van huis uit mee. Ik leg hun een vraag uit de protestantse Heidelbergse Catechismus voor, de catechismus waarmee ik zelf het vertrouwdst ben. Immers: waren de jansenisten volgens hun tegenstanders niet een soort calvinisten die naar de mis gingen? Op de vraag: 'Is de mens onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad?' reageren zij, net als Adelaar-Konijn, dat de mens beslist tot goed in staat is. Verhey denkt daar genuanceerder over: met het oog op het kwaad waartoe de mens in staat is, is het voor hem belangrijk te geloven in een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waarin recht gezet kan worden wat hier op aarde aan kwaad ook door mensen geschiedt. Hij schetst zijn voorgeslacht als laatste echte jansenisten. Hij heeft, ook al beleeft hij dat zelf op een andere manier, ervaren dat familieleden een ernstig leven probeerden te leiden en bezorgd konden zijn over de vraag of zij wel zouden voldoen aan Gods verwachtingen. Het besef in alles afhankelijk te zijn van Gods genade was groot.

Trouw

Sterker dan zondebesef lijkt trouw in het vieren kenmerkend te zijn voor de oud-katholieke spiritualiteit. Toen de familie Van Kasteel naar Odijk verhuisde, veronderstelde de pastoor dat ze niet meer naar de kerk zouden komen. Het roept nog steeds verontwaardiging op: Natuurlijk bleven zij komen, ondanks de twaalf kilometer op de fiets!

Het andere wat de geïnterviewden benoemen en delen is een sterk gehechtheid aan en beleving van de liturgie. Hoewel niemand het persoonlijk tekort schieten zwaar wil benadrukken, wordt de schuldbelijdenis aan het begin van de viering als belangrijk ervaren. Ten opzichte van vroeger, toen dit gebed niet mee uitgesproken werd, beleeft men het nu bewust. Van Kasteel: 'Je realiseert je dat je je sommige zaken meer moet aantrekken dan je geneigd bent te doen.' Ook de bede 'voor het goede, dat ik heb nagelaten' wordt belangrijk gevonden, omdat men dat herkent bij zichzelf. Adelaar-Konijn wordt jaarlijks getroffen door het goede dat Petrus in de hof naliet te doen. Gehecht is men ook aan het 'Heer, ik ben niet waardig'. Adelaar-Konijn, die graag nog de oude formulering van deze bede gebruikt (Heer, ik ben niet waardig dat Gij komt onder mijn dak) zegt hierover: 'Het wil niet zeggen dat ik niets beteken! Maar ook niet dat ik het gewoon moet vinden dat God zomaar even hier binnenkomt. Het is geen automatisme dat gebeurt wat jij wilt.' Allen ervaren de liturgie als een precies goede balans: op het belijden van schuld volgt het gloria; na het 'Heer, ik ben niet waardig' mag je de communie ontvangen en lezing en preek worden afgewisseld door gezangen die goed doen, zoals de Lofzang van Maria, die Verhey blijft raken. Van Kasteel: 'Oud-katholieken van huis uit praten zelden over preek en geloof of theologie, maar het geheel van de viering geeft je, ook op moeilijker momenten, nieuwe energie en kracht.' Opnieuw blijkt niet zozeer schuldbesef, maar trouw een belangrijke oud-katholieke trek, naast liefde voor de liturgie. Adelaar-Konijn: 'Het christelijk geloof is van waarde. Ik wil de kaars brandende houden!'

Meer dan groen doen

Werken tegen het wereldwijde kwaad

Inge van Maaren

Al decennia lang wordt er bezorgd aandacht gevraagd voor de gevolgen van onze manier van leven op de toekomst van de wereld. Zo vormden Europese wetenschappers in 1968 de Club van Rome. Hun rapport *Grenzen aan de groei* (1972) zorgde ervoor dat het milieu wereldwijd op de politieke agenda werd gezet. Een ander voorbeeld is het conciliair proces voor

gerechtigheid, vrede en heelheid van de schepping, een oproep van de Wereldraad van Kerken (1983). De documentaire *An Inconvenient Truth* (2006), de klimaatencycliek *Laudato si* van paus Franciscus en de *InspiratieTafel* (2015), op allerlei manieren wordt ons voorgehouden dat onze huidige leefwijze een doodlopende weg is en dat het anders moet. Kunnen we nog wel veranderen?

‘Jazeker,’ zegt Pauline Versteegh, parochiaan in Culemborg. Zij investeert uit volle overtuiging heel haar hebben en zijn in een positieve aanpak om de wereld mooier te maken en heeft daartoe de stichting Het Kan Wel! opgericht. Met haar praten we over wat door iemand tijdens het redactie-overleg de grootste zonde van nu werd genoemd: gebrek aan duurzaamheid.

Wereldbeeld

‘Als we niets doen, zullen onze kinderen een wereld kennen van migratie, oorlogen en tekorten. Een gevaarlijke wereld.’ Een reactie van Emmanuel Macron op de mededeling dat de Verenigde Staten zich terugtrekken uit het klimaatakkoord van Parijs. Pauline is blij met die krachtige opmerking van de Franse president. ‘Alleen,’ zegt ze, ‘Macron is nog te optimistisch. Het wereldbeeld is nu al zo. In Afrika gaan al mensen dood als gevolg van klimaatverandering. En met een toestroom aan vluchtelingen zijn we bekend. Weet je, mensen die nu tachtig zijn gaan al die verergeringen nog meemaken. In die zin praat ik niet over een betere wereld nalaten aan de kinderen. De situatie is urgent voor alle mensen van nu.’

Verbonden

‘Alles is verbonden,’ zeg Pauline, ‘Politiek, economie, milieu, consumeren, samenleven en onze keuzes daarin. Onze toekomstzorgen zijn consequenties van ons gedrag en ja, wij zijn schuldig. Dat weet God al vanaf den beginne. Maar volgens mij zit God niet zo zozeer met onze schuld als wel met ons gebrek aan verantwoordelijkheid nemen. In het verhaal in Genesis wordt God pas boos als

Hij dat stelletje achter het struikgewas vindt, de een de ander de schuld geeft en zij uiteindelijk ook de vinger naar God zelf wijzen. Dat doen we nog steeds. Het verbaast mij dat mensen de arrogantie hebben om te willen dat God het allemaal voor ze oplost. Jezus probeert ons toch te vertellen dat dat niet de bedoeling is. Gedoopt zijn is voor mij niet een paspoort naar de hemel, maar een briefje waarop staat: ‘Lieve schat, je hebt een baan gekregen. Veel succes! Ik help je erbij, maar: Veel succes met de baan!’

Een stap zetten

‘Ik kom veel mensen tegen die goed bezig zijn, voornamelijk nog buiten de kerk. Binnen de kerken zou ook de discussie over verantwoordelijkheid gevoerd moeten worden. Zo begrijp ik niet dat kerken het presteren om aandelen te hebben. Dat zijn veroorzakers van oorlogen, hongersnood en ellende. Het zijn vooral de beursgenoteerde bedrijven die alleen met geld bezig zijn. De middelgrote bedrijven en de zzp'ers zijn zich vaak meer bewust van hun verantwoordelijkheid voor het grote geheel. In mijn contacten met ondernemers probeer ik die bewustwording te stimuleren en te kijken naar volgende stappen. Natuurlijk moeten we ook de discussie met onszelf aangaan. Ik doe ook lang niet alles goed. Maar je moet blijven nadenken en ieder

stapje is er één.’

Als voorbeeld van zo'n stapje noemt Pauline het project *Tree of life*. Voor vijf euro koop je een boom die geplant wordt in Togo tegen de verwoestijning van dat land. Inmiddels zijn al 7241 bomen geplant, die daar zorgen voor werkgelegenheid en verbetering van de leefomstandigheden. Pauline: ‘Zit je krap en is zo'n bedrag te groot? Geef dan vijftig cent en zoek negen anderen die net zo doen! Dit project is meer dan groen doen, het gaat om een structurele manier van aanpakken en er wordt gewerkt aan bewustwording, daar en hier.’

Volhouden

‘Ik realiseer me dat duurzaamheid complex is en daarom moet je ook anderen hebben die er meer van weten en het jou uitleggen. En je hoeft niet allemaal zo idioot als ik te doen en die projecten oppakken. Ik heb er veertig jaar over gedaan om mij dit allemaal eigen te maken en de afgelopen vijf jaar waren best heftig. Je houdt het vol, omdat je weet dat je het niet alleen doet en omdat Hij het grote voorbeeld is. Maar ik ben ook regelmatig gefrustreerd en boos op God. Ik denk dat het goed is om eerlijk te zijn en Hem ook dat te laten horen. Ik moet wel altijd mijn excuses aanbieden, want Hij blijkt later weer altijd gelijk te hebben... Het is niet zo dat ik op zoek ben gegaan naar mijn

leven zoals het nu is, maar ik weet dat ik geroepen ben om aandacht te vragen voor die bewustwording, om bij te dragen aan een kentering in het verantwoordelijkheid nemen voor ons gedrag, en ik heb ja gezegd. Ik moet het doen en het heeft haast. Wij zijn nodig bij de schepping en ‘Het Kan Wel!’ is een middel om mensen alert te maken.’

Durf

‘De grootste misstap van de mens is, denk ik, als hij niet naar zichzelf durft te kijken. Niets is mooier dan vergeving vragen, niets is mooier dan vergeving geven, niets is mooier dan het moment dat je om jezelf kunt lachen. Ik denk dat we heel gelukkig kunnen worden met z'n allen, maar durven we? De boodschap van God is: Het kan wel, je kunt het zelf. Ik vertrouw jullie en laat je niet in de steek. De vraag is: Laten wij God in de steek? Daar wil Hij echt een keer antwoord op. Ik denk, dat op het moment dat wij ervoor kiezen om mede-scheppers te zijn, God een zucht van verlichting slaakt.’

Op uitnodiging vertelt Pauline in zgn. *TreeTalks* het grote verhaal over zorgen voor deze planeet en elkaar. Meer over Het Kan Wel! en de Tree of life: www.hetkanwel.love. De parochie Culemborg steunt Tree of life: www.hetkanwel.love/oud-katholieke-kerk-culemborg/

Verzamelen Open Monumentendag

Open Monumentendag valt dit jaar in het weekend van 9 en 10 september: Meer dan vierduizend monumenten in heel Nederland, waaronder veel kerken, zijn dan gratis toegankelijk voor iedereen. Ook menig oud-katholieke parochie doet graag mee aan die gastvrije ontvangst, vaak met extra activiteiten. Zo koppelt de parochie in Alkmaar het thema voor 2017 'Boeren, burgers en buitenlui' creatief aan 'Komt dat zien, komt dat zien!' en wil men diverse verzamelingen tentoonstellen tijdens het Open Monumentenweekend. Heel veel Nederlanders verzamelen en zijn trots op hun verzamelwaar. Wat is dan leuker om daar op Open Monumentendag in de kerk iets van te laten zien en er met bezoekers over te praten. In hun kerkblad De Binding worden parochianen van de Alkmaarse parochie opgeroepen hun verzameling in het septemberweekend in de kerk een plek te geven en geïnteresseerde bezoekers van alles erover te vertellen. Ook benieuwd naar die bijzondere collecties? Het adres van het kerkgebouw van de parochie van de H. Laurentius is Nassaulaan 43 te Alkmaar. alkmaar.okkn.nl

Groene kerk Statie Twente doet mee

Steeds meer kerken in Nederland kiezen voor duurzaam en bewust leven. De GroeneKerkenactie, een initiatief van Kerk in Actie en TEAR, brengt deze kerken en hun inspanningen in kaart. Schepping en natuur, Beleid en aanpak, Geloof en inspiratie, Bewust inkoop doen, Energie en klimaat zijn een enkele sectoren van waaruit aandacht kan worden gegeven - in woord en daad - aan duurzaam en bewust leven. Op de website www.groenekerken.nl staan suggesties, informatie en kunnen diverse materialen gedownload worden. Bijvoorbeeld informatie over de workshop 'God in de supermarkt', een Powerpointpresentatie over zonnepanelen, de Micha Cursus over hoe je 'goed en recht kunt doen' en suggesties die gebruikt kunnen worden in een viering over het thema duurzaamheid. Onlangs heeft rector Ward Cortvriendt de statie Twente en Ommelanden aangemeld bij groenekerken.nl. Hij schrijft in de Twente-nieuwsbrief onder andere: 'Wie had ooit gedacht er prat op te gaan om een groentje te zijn.' Op de synode 2016 is een oproep gedaan om kerkbreed meer aandacht te hebben voor duurzaamheid.

Kerkproeverij Uitnodiging

Kerkproeverij is een landelijke campagne die in het weekend van 9 en 10 september aanstaande kerken de gelegenheid biedt om gasten uit te nodigen voor een viering. 'Eigenlijk zijn we vaak heel opgelucht als mensen 'nee' zeggen op onze uitnodiging, toch? Want wat als ze werkelijk 'ja' zeggen, wat moeten we dan wel niet?' zei de Engelse dominee Michael Harvey, initiatiefnemer van het Engelse 'Back to Church Sunday' op een onlangs gehouden kerkproeverij-inspiratiedag. Kerkproeverij vormt dé gelegenheid om iemand die je kent persoonlijk uit te nodigen voor een kerkdienst, om zo als het ware te laten proeven aan het geloof. In Nederland is het voor de eerste keer dat dit oecumenisch initiatief plaats vindt. Op de website www.kerkproeverij.nl is te zien dat de oud-katholieke parochies in Egmond, Den Haag, Utrecht en Leiden zich al hebben aangemeld. Kerkproeverij is een samenwerking van de Raad van Kerken, IZB en MissieNederland. Mediapartners zijn de EO en KRO-NCRV. Nogmaals een opmerking van Michael Harvey: 'Ergens wacht er iemand om uitgenodigd te worden.'

Officiële berichten

De Aartsbisschop van Utrecht heeft:

- met ingang van 1 februari 2017 dhr. D.C.H. Ross eervol ontslag verleend als lid van het bestuur van de Statie Zeeland. Met ingang van 1 juli 2017 is dhr. J. van der Linden eervol ontslag verleend als lid van het bestuur en per diezelfde datum is dhr. L.W. Binnenmarsch herbenoemd, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 27 april 2017 de weleerwaarde vrouwe drs. M.A. Berben-Schuring op haar eigen verzoek eervol ontslag verleend uit de geestelijkheid van het aartsbisdom Utrecht.
- met ingang van 1 juni 2017 mw. N. van der Spoel benoemd als kerkmeester van de parochie van de H.H. Johannes de Doper, Maria Magdalena en Laurentius te Schiedam, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 1 juni 2017 dhr. M.A.J. Derks herbenoemd tot lector van het Aartsbisdom Utrecht, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 1 juni dhr. H.J. van Duijn benoemd als kerkmeester van de parochie van de H.H. Barbara en Antonius te Culemborg, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 1 juni 2017 mw. E.A. Bekkering herbenoemd als kerkmeester van de parochie van de H. Maria Maior te Dordrecht, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 8 juni 2017 eervol ontslag verleend aan mw. L.M.C. Barnard als kerkmeester van de parochie van de H.H. Maria, Jakobus en Gertrudis te Utrecht. Tevens is eervol ontslag verleend aan dhr. A. van der Steen, met ingang van 1 juli 2017.

De bisschop van Haarlem heeft:

- 18 mei 2017 de zeereerwaarde heer J. Spaans op zijn eigen verzoek ontslag verleend uit de geestelijkheid van het bisdom Haarlem.

Het Collegiaal Bestuur heeft:

- met ingang van 1 april 2017 dhr.dr. J.J. Hallebeek herbenoemd als lid van het bestuur van de Stichting Behoud Cultureel Erfgoed van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 1 mei 2017 dhr. E.W.H. de Boer benoemd als lid van het bestuur van de Stichting Old Catholic and Anglican Airport Ministry, voor een periode van vier jaren.

Namens het Collegiaal Bestuur,
M. Konings-Roobol, secretaris.

Agenda

- 08 juli:** Jongeredag bisdom Haarlem
08 juli: Jaardag Oud-Katholieke Vrouwen in Beweging: <http://okvib.okkn.nl>
25 aug: Internationale werkweek oud-katholieke spiritualiteit
03 sept: Internationale oud-katholieke theologenconferentie
30 sept: Seminariedag

Nieuw Redactielid

En nu - na wat inleidiende beschietingen - echt tot de redactie van 'De Oud-Katholiek' toegetreden: Marco Derks! Marco (1980) studeerde theologie aan de Theologische Universiteit Kampen, waar hij zijn doctoraalscriptie schreef over de theologische antropologie van de anglo-katholieke theoloog Graham Ward, onder wiens supervisie hij vervolgens een MPhil thesis schreef aan de Universiteit van Manchester over vriendschap in het werk van St. Augustinus. Hij heeft gewerkt als projectmanager homo-emancipatie in christelijke kring en als docent filosofie en levensbeschouwing in het voortgezet onderwijs. Ook heeft hij gewerkt als freelancer op uiteenlopende terreinen (vertaler, tekstredacteur, gespreksleider, procesmanager, etc.). Hij is promovendus aan de Universiteit Utrecht in het door NWO gefinancierde project "Contested Privates: The Oppositional Pairing of Religion and Homosexuality in Contemporary Public Discourse in the Netherlands". Van september 2013 t/m februari 2017 was hij in dienst van de Universiteit Utrecht. Marco is parochiaan en lector in de parochie Den Haag.

Colofon

De Oud-Katholiek is een periodieke uitgave van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, verschijnt zeven keer per jaar en wordt verspreid op alle oud-katholieke adressen in Nederland.

Redactie

Yvonne van Doesum, Robert Frede, Wilma Kramer, Inge van Maaren, Marieke Ridder, Louis Runhaar, Dio van Maaren, Marco Derks.

Redactieadres

redactie@okkn.nl of:
Kamerlingh Onnesweg 167
1223 JE Hilversum

Vormgeving

Sync. Creatieve Producties, Hilversum

Productie

Nilsson, Goes
ISSN 0 167 3963

Redactiesluiting: 15 juli 2017

De volgende Oud-Katholiek verschijnt begin september 2017.

Abonnement

Bent u niet oud-katholiek maar wilt u deze uitgave wel graag ontvangen? Voor € 25,- per jaar zenden wij u het blad graag toe. Een briefje met volledige adresgegevens kan naar: registratie De Oud-Katholiek, Koningin Wilhelminalaan 3, 3818 HN Amersfoort. Of: info@okkn.nl
Giften welkom op: NL06ABNA0214190129 t.n.v. Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort.

Verantwoording foto's (voor zover bekend):

Voor Kant, p.20: Inge van Maaren; p.3,7: Dio van Maaren; p.9: Wikimedia Commons; p.16,17,18: EO tv

Beste lezer,

Bijna tien jaar geleden viel voor het eerst het vernieuwde blad De Oud-Katholiek op de deurmat van ieder oud-katholiek adres. Het oude abonnementensysteem werd toen op voorstel van de synode ingeruild voor een blad waarvan gehoopt werd dat het kon draaien op giften. De opzet was daarbij dat De Oud-Katholiek op den duur kostendekkend ging werken. De respons op de jaarlijkse oproep om een gift over te maken was in de afgelopen jaren zeer wisselend. Uw bijdragen dekken ongeveer 50% van de totale kosten.

Dit betekent dat de opzet om kostendekkend te werken helaas niet gehaald wordt en dit heeft ertoe geleid dat De Oud-Katholiek met ingang van dit jaar niet langer zevenmaal maar zesmaal per jaar verschijnt. Daarmee zijn de financiële zorgen helaas nog niet voorbij.

Om het blad te kunnen blijven uitgeven, hopen wij dat de vrijwillige bijdragen nog verder omhoog kunnen gaan. Wanneer iedere ontvanger van het blad een bedrag van € 15,- per jaar zou overmaken, zijn alle kosten gedekt.

Met steeds een ander thema wordt u door de redactie voorzien van goede en inspirerende informatie over de Oud-Katholieke Kerk en het brede snijvlak van kerk en samenleving. We zijn ons ervan bewust dat de lezersgroep zeer divers is en dat wij het daarom nooit alle lezers naar de zin kunnen maken. Het ene thema spreekt soms meer aan dan het andere. Of er staat teveel van dit en te weinig van dat in. Tegelijkertijd mogen we constateren dat een ruime kring lezers, binnen onze kerk maar ook daarbuiten, inspiratie opdoet voor een verdere persoonlijke ontwikkeling.

Wij hopen dat u ook dit jaar uw waardering wilt laten blijken door een bijdrage over te maken! Een aantal van u maakt jaarlijks al spontaan een bedrag over, dat vaak hoger is dan de genoemde € 15,-, daarvoor zijn wij u zeer dankbaar.

U kunt uw gift overmaken op rekening NL06 ABNA 0214 1901 29 ten name van Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort o.v.v. 'gift De Oud-Katholiek'.

Met hartelijke groet,
het Collegiaal Bestuur